

Η Ευρώπη πρέπει να κοιτάξει προς τη Δυτική Όχθη

Description

Luigi Scazzieri*

Οι Ευρωπαίοι δυσκολεύτηκαν να διαμορφώσουν μια συνεκτική απάντηση στη σύγκρουση Ισραήλ-Χαμάς που ξέσπασε μετά τις βίαιες επιθέσεις της Χαμάς στις 7 Οκτωβρίου. Καθώς ο αριθμός των νεκρών αυξάνονταν, οι ευρωπαϊκές χώρες αυτό που προσπάθησαν, με περιορισμένη επιτυχία, ήταν να διευκολύνουν την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας στη Γάζα. Ωστόσο, δεν μπόρεσαν να κάνουν πολλά πέρα από αυτό, διχασμένες από εσωτερικές διαιρέσεις, αν θα πρέπει να ζητήσουν μόνιμο τερματισμό των μαχών ή πώς θα πιέσουν για τον περιορισμό των απωλειών μεταξύ των αμάχων. Οι Ευρωπαίοι δεν μπόρεσαν επίσης να κάνουν πολλά πράγματα για την κατάσταση στη Δυτική Όχθη, όπου οι επιθέσεις των ισραηλινών εποίκων είχαν ως αποτέλεσμα αρκετούς θανάτους, ενώ τραυματίστηκαν και εκτοπίστηκαν εκατοντάδες.

Το τέλος των συγκρούσεων φαίνεται απομακρυσμένο. Το Ισραήλ ολοκληρώνει τις επιχειρήσεις του στο βόρειο τμήμα της Γάζας και αποσύρει συν τω χρόνο, πολλούς από τους εφένδρους που είχε επιστρατεύσει. Όμως οι μάχες θα συνεχιστούν στο νότο, καθώς οι ισραηλινοί ηγέτες έχουν καταστήσει σαφές ότι δεν θα σταματήσουν μέχρι να ηττηθεί η Χαμάς και να απελευθερωθούν οι υπόλοιποι όμηροι. Το Ισραήλ και η Χαμάς ενδεχομένως να συμφωνήσουν σε περισσότερες προσωρινές παύσεις των μαχών, αλλά μια μόνιμη κατάπαυση του πυρός είναι απίθανη, εκτός αν το Ισραήλ αισθανθεί ότι έχει καταστρέψει τις πολεμικές δυνάμεις της Χαμάς και τον πολιτικό έλεγχο της Γάζας. Είναι απίθανο ότι η προσωρινή απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου της 26ης Ιανουαρίου ότι το

Ισραήλ πρέπει να αποτρέψει την υποκίνηση γενοκτονίας και να επιτρέψει την απρόσκοπτη παροχή βοήθειας στη Γάζα θα αλλάξει αυτόν τον υπολογισμό. Οι συνεχιζόμενες μάχες, σε συνδυασμό με την έλλειψη τροφίμων και φαρμάκων στη Γάζα, σημαίνουν ότι ο αριθμός των νεκρών, που σήμερα ξεπερνά τους 27,000, θα αυξηθεί περαιτέρω.

Εν τω μεταξύ, ο κίνδυνος ευρύτερης κλιμάκωσης αυξάνεται. Οι ισραηλινές στρατιωτικές επιχειρήσεις και οι επιθέσεις εποίκων στη Δυτική Όχθη αποδυναμώνουν την Παλαιστινιακή Αρχή, η οποία είναι ήδη βαθιά αντιδημοφιλής, λόγω της διαφθοράς και του αυταρχισμού της. Στα σύνορα Ισραήλ-Λιβάνου έχουν σημειωθεί ανταλλαγές πυρών μεταξύ του Ισραήλ και της φιλοϊρανικής Χεζμπολάχ. Η Χεζμπολάχ έχει πλήξει ισραηλινές στρατιωτικές θέσεις στα βόρεια της χώρας και ανάγκασε το Ισραήλ να εκκενώσει περίπου 80,000 πολίτες του που ζούσαν κοντά στα σύνορα. Το Ισραήλ από την πλευρά του έχει πλήξει στόχους στον Λίβανο, μεταξύ άλλων σκοτώνοντας έναν ηγέτη της Χαμάς στη Βηρυτό.

Οι φιλοϊρανικές πολιτοφυλακές που εδρεύουν στο Ιράκ και τη Συρία έχουν πραγματοποιήσει δεκάδες επιθέσεις εναντίον αμερικανικών δυνάμεων στις δύο χώρες και στην Ιορδανία, σκοτώνοντας Αμερικανούς στρατιώτες. Οι επιθέσεις των υποστηριζόμενων από το Ιράν Χούθι στην Υεμένη κατά των πλοίων που διέρχονται από το στενό Bab-el-Mandeb στην είσοδο της Ερυθράς Θάλασσας είναι απίθανο να σταματήσουν. Από τα μέσα Ιανουαρίου, ένας συνασπισμός υπό την ηγεσία των ΗΠΑ έχει πραγματοποιήσει αεροπορικές επιδρομές κατά στόχων των Χούθι, οι οποίες ωστόσο, είχαν ελάχιστα αποτελέσματα.

Η απροθυμία της Ευρώπης να λάβει συγκεκριμένα μέτρα για τον περιορισμό των στρατιωτικών επιχειρήσεων του Ισραήλ στη Γάζα ενισχύει το αφήγημα ότι η Δύση είναι ένοχη διπλών μέτρων και σταθμών, αντιμετωπίζοντας τον πόλεμο στην Ουκρανία ως αγώνα για το μέλλον της διεθνούς τάξης βασισμένης σε κανόνες, ενώ είναι απρόθυμη να θέσει το Ισραήλ προ των ευθυνών του. Η κίνηση ορισμένων δυτικών χωρών να αναστείλουν τη χρηματοδότηση της υπηρεσίας του ΟΗΕ για τους Παλαιστίνιους πρόσφυγες, ως απάντηση στους ισχυρισμούς ότι δώδεκα υπάλληλοί της ενεπλάκησαν στις επιθέσεις της 7ης Οκτωβρίου, θα δυσχεράνει την παροχή βοήθειας στη Γάζα και θα επιδεινώσει την εικόνα της Δύσης στη Μέση Ανατολή και πέραν αυτής.

Ο κίνδυνος είναι ότι, η με μικρά βήματα κλιμάκωση, θα μπορούσε να πυροδοτήσει μια ευρύτερη σύγκρουση. Περαιτέρω επιθέσεις από φιλοϊρανικές πολιτοφυλακές κατά των αμερικανικών δυνάμεων θα ωθήσουν την Ουάσιγκτον να πλήξει ιρανικούς στόχους σε αντίποινα, προκαλώντας ενδεχομένως μια ευρύτερη ιρανική απάντηση. Εναλλακτικά, το

Ισραήλ μπορεί να αποφασίσει να αναλάβει ευρύτερη δράση για την απομάκρυνση της Χεζμπολάχ από τις παραμεθόριες περιοχές, προκαλώντας αντίποινα και περαιτέρω κλιμάκωση.

Για την Ευρώπη, οι συνέπειες μιας κλιμάκωσης θα είναι σημαντικές. Το κόστος της παρεμπόδισης του εμπορίου από το Κέρας της Αφρικής θα μπορούσε να είναι αθροιστικά μεγάλο: οι ναυτιλιακές εταιρείες έχουν ήδη αναδρομολογήσει τις δραστηριότητές τους γύρω από το Ακρωτήριο της Καλής Ελπίδας της Νότιας Αφρικής, προσθέτοντας 7-10 ημέρες στα δρομολόγια μεταξύ Ασίας και Ευρώπης και οδηγώντας σε αύξηση του κόστους, με υψηλότερα ασφάλιστρα και τριπλασιασμό των χρεώσεων από τις ναυτιλιακές εταιρείες. Η διώρυγα του Σουέζ αποτελεί σημαντική πηγή συναλλάγματος για την Αίγυπτο και οι επιθέσεις έχουν επιδεινώσει μια τρέχουσα οικονομική κρίση που κινδυνεύει να αποσταθεροποιήσει τη χώρα. Επιπλέον, η εντατικοποίηση των μαχών μεταξύ του Ισραήλ και της Χεζμπολάχ θα μπορούσε να αποσταθεροποιήσει περαιτέρω τον Λίβανο και ενδεχομένως να αναγκάσει τον κόσμο να φύγει. Και αν το Ιράν επιτεθεί σε πλοία ή εγκαταστάσεις παραγωγής υδρογονανθράκων στα κράτη του Κόλπου, θα μπορούσε να υπάρξει μεγαλύτερη διαταραχή στις ενεργειακές ροές.

Οι Ευρωπαίοι γνωρίζουν αυτούς τους κινδύνους και προσπαθούν να τους αμβλύνουν. Η ΕΕ προσπαθεί να εκτονώσει την κατάσταση κατά μήκος των συνόρων του Ισραήλ με τον Λίβανο, προτρέποντας και τις δύο πλευρές να αποφύγουν την κλιμάκωση, και αναπτύσσει ναυτική επιχείρηση στα ανοικτά των ακτών της Υεμένης για να αποτρέψει περαιτέρω επιθέσεις των Χούθι κατά της ναυσιπλοΐας. Εν τω μεταξύ, ο Υπατος Εκπρόσωπος της ΕΕ Ζοζέπ Μπορέλ προσπάθησε να θέσει το μέλλον της μεταπολεμικής Γάζας στην ημερήσια διάταξη και προσπαθεί να βρει τρόπους να προωθήσει τη λύση των δύο κρατών.

Οποιαδήποτε πρόοδος θα είναι πολύ δύσκολη. Οι Ευρωπαίοι ίσως μπορέσουν να πιέσουν το Ισραήλ να επιτρέψει περισσότερη ανθρωπιστική βοήθεια στη Γάζα. Ωστόσο, όπως παραδέχτηκε ο Μπορέλ, η Ευρώπη δεν διαθέτει τη συνοχή και την επιρροή για να πείσει το Ισραήλ να σταματήσει τις στρατιωτικές επιχειρήσεις. Μόνο οι ΗΠΑ θα μπορούσαν να το κάνουν αυτό, αλλά ο Μπάιντεν υπήρξε απρόθυμος να ασκήσει ουσιαστική πίεση στο Ισραήλ. Ακόμα και αν το έκανε, το Ισραήλ είναι πολύ απίθανο να δεχθεί μια μόνιμη κατάπαυση του πυρός όσο θεωρεί ότι η Χαμάς αποτελεί απειλή. Θα είναι επίσης δύσκολο για τους Ευρωπαίους να αμβλύνουν τις περιφερειακές εντάσεις. Οι ευρωπαϊκές χώρες έχουν περιορισμένη επιρροή όσο αφορά την αποτροπή μιας ευρύτερης ανάφλεξης στην οποία θα εμπλέκεται η Χεζμπολάχ ή το Ιράν.

Η ανάπτυξη ενός ρεαλιστικού σχεδίου για τη διακυβέρνηση της Γάζας και η προώθηση

λύσης δύο κρατών, θα μπορούσε να είναι ακόμη πιο δύσκολο εγχείρημα. Οι ΗΠΑ επιθυμούν μια αναζωογονημένη ΠΑ να διοικεί τη Γάζα και ελπίζουν να πείσουν το Ισραήλ να κάνει βήματα προς λύση δύο κρατών, δελεάζοντάς το με την προοπτική εξομάλυνσης των σχέσεων του με τη Σαουδική Αραβία. Οι αραβικές χώρες έχουν αναπτύξει παρόμοια σχέδια και οι ευρωπαϊκές χώρες συμφωνούν σε γενικές γραμμές. Το πρόβλημα είναι ότι ο Νετανγιάχου απορρίπτει τη λύση των δύο κρατών και οι ακροδεξιοί σύμμαχοί του ακολουθούν μια ατζέντα προσάρτησης της Δυτικής Όχθης και της Γάζας, υποστηρίζοντας ανοιχτά το άνοιγμα της λωρίδας στους εποίκους και ενθαρρύνοντας την 'εθελοντική μετανάστευση' των κατοίκων της Γάζας.

Από την πλευρά της, η ΠΑ δεν έχει επί του παρόντος την εξουσία ή τους πόρους για να κυβερνήσει τη Γάζα και δεν θέλει να φανεί ότι επιστρέφει εκεί στην εξουσία λόγω της Ισραηλινής επιδρομής. Μεσοπρόθεσμα, ωστόσο, η διακυβέρνηση της Γάζας δεν μπορεί να διαχωριστεί από εκείνη της Δυτικής Όχθης. Μια ενδυναμωμένη και αναζωογονημένη ΠΑ θα φαινόταν ως μια πιο σοβαρή και νόμιμη οντότητα για τους Παλαιστίνιους, το Ισραήλ και τις έξωθεν δυνάμεις. Η δημοτικότητα της Χαμάς και άλλων εξτρεμιστικών ομάδων θα μειωνόταν, επιτρέποντας ενδεχομένως στην ΠΑ να ανακτήσει τον έλεγχο της Γάζας και ενθαρρύνοντας τις αραβικές χώρες να χρηματοδοτήσουν την ανοικοδόμηση. Τότε θα ήταν δυνατόν να φανταστεί κανείς πρόοδο προς την κατεύθυνση μιας λύσης δύο κρατών – ή κάτι κοντά σε αυτή.

Οι Ευρωπαίοι πρέπει να επιδιώξουν, τόσο βραχυπρόθεσμους όσο και μακροπρόθεσμους στόχους. Θα πρέπει να πιέσουν για περισσότερη ανθρωπιστική βοήθεια στη Γάζα και να συνεχίσουν να χρηματοδοτούν την υπηρεσία του ΟΗΕ για τους Παλαιστίνιους πρόσφυγες. Πρέπει να επικεντρωθούν στην επίτευξη συγκεκριμένων στόχων για να ανοίξουν το δρόμο για τη μακροπρόθεσμη διπλωματία.

Πρώτον, θα πρέπει να προσπαθήσουν να πείσουν τους Άραβες εταίρους και τις ΗΠΑ να συνδέσουν την δυνητική ομαλοποίηση των σχέσεων με το Ισραήλ, με συγκεκριμένα βήματα για την ενδυνάμωση της Παλαιστινιακής Αρχής. Η ΕΕ σχεδιάζει μια ειρηνευτική διάσκεψη, η οποία θα μπορούσε να διατυπωθεί ως μια προσπάθεια για τη δημιουργία συναίνεσης για ένα τέτοιο σχέδιο, ακόμη και αν η σημερινή ισραηλινή κυβέρνηση το απορρίψει κατηγορηματικά.

Δεύτερον, οι Ευρωπαίοι θα πρέπει να είναι πιο αποφασιστικοί έναντι των πολιτικών του Ισραήλ στη Δυτική Όχθη. Η αναγνώριση της παλαιστινιακής κρατικής υπόστασης, όπως εξετάζουν ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες, θα ήταν ένα συμβολικό βήμα, αλλά δεν θα άλλαζε πολλά. Αντ' αυτού, οι Ευρωπαίοι θα πρέπει να επιβάλουν κυρώσεις στους

εξτρεμιστές εποίκους και να εφαρμόσουν σοβαρά μια πολιτική “διαφοροποίησης” που θα κάνει διάκριση μεταξύ των κατεχομένων εδαφών και του ίδιου του Ισραήλ.

Τρίτον, οι Ευρωπαίοι θα πρέπει να προσπαθήσουν να πιέσουν την ΠΑ να ανανεώσει την ηγεσία της και να αυξήσει τη διαφάνεια και τη λογοδοσία της. Η περικοπή της βοήθειας είναι απίθανο να είναι αποτελεσματική, αλλά οι Ευρωπαίοι θα μπορούσαν να προσφέρουν πρόσθετη οικονομική βοήθεια και να τη συνδέσουν με σαφείς στόχους.

Για να έχει πιθανότητες επιτυχίας, μια τέτοια στρατηγική, θα απαιτούσε κοινές προσπάθειες από τις ευρωπαϊκές χώρες, στενό συντονισμό με μια δεκτική αμερικανική κυβέρνηση και τους Άραβες εταίρους, καθώς και μια πιο μετριοπαθή ισραηλινή κυβέρνηση. Αν και τα εμπόδια είναι μεγάλα, είναι δύσκολο να δει κανείς άλλον εφικτό δρόμο προς τα εμπρός. Η αποτυχία λήψης σοβαρών μέτρων για τη σταθεροποίηση της Δυτικής Όχθης θα σήμαινε ότι ο κίνδυνος περιφερειακής κλιμάκωσης θα παρέμενε. Και, ακόμη και αν το Ισραήλ κατάφερνε να εκδιώξει πλήρως τη Χαμάς από τη Γάζα, ο εξτρεμισμός εκεί και στη Δυτική Όχθη θα ενισχυόταν μακροπρόθεσμα. Ο κύκλος της βίας θα επανερχόταν.

**Ο Luigi Scazzieri είναι ανώτερος ερευνητής στο Κέντρο Ευρωπαϊκής Μεταρρύθμισης (Centre for European Reform). Το κείμενο δημοσιεύτηκε από το Κέντρο, και δημοσιεύεται επίσης στο Μπλοκ της Εταιρίας Κυπριακών Οικονομικών Μελετών (Cyprus Economic Society)*